

Motto:

„Un copil, un profesor, un stilou și o carte pot schimba lumea. Educația este singura soluție”.

Malala Yusafzai

FORMAREA CAPITALULUI UMAN: OAMENI EDUCAȚI PENTRU UN ORAȘ INTELIGENT

Ing. Doinița BĂLĂȘOIU

Colegiul „Ștefan Odobleja” Craiova, România

REZUMAT. Scopul oricărei politici publice, indiferent dacă este vorba de reforma educației, a sistemului sanitar sau a sistemului fiscal, este acela de a îmbunătăți viața oamenilor. Or, propunerile formulate până la ora actuală privind reforma în educație au avut tendința să ignore rolul esențial al oamenilor, uitând că aceștia sunt producțivi nu numai datorită sistemului socio-economic sau a calității tehnologiilor utilizate, ci și datorită educației și formării cu care vin la locul de muncă. Lucrarea abordează câteva aspecte ale formării capitalului uman prin procese educaționale al cărei obiectiv este integrarea cu succes a absolvenților pe piața muncii.

Cuvinte cheie: capital uman, educație, formare profesională, oraș inteligent.

ABSTRACT. The aim of any policy, whether it is education reform, health system or the tax system is to improve people's lives. However, proposals to date on educational reform have tended to ignore the essential role of men, forgetting that they are productive not only because of the socio-economic system or quality technologies used but also because education and training that come from work. This paper treats some aspects of human capital formation through educational processes whose objective is the successful integration of graduates into the labor market.

Keywords: human capital, education, training, smart city.

1. CONCEPTUL DE CAPITAL UMAN

Literatura de specialitate definește capitalul uman ca fiind ansamblul de abilități caracteristice indivizilor care rămân aceleași în orice mediu social, putând fi valorificate pe piața muncii, în schimbul unor resurse economice de orice tip [10]. Capitalul uman are două aspecte:

- capital educațional (abilități dobândite de indivizi în context formal și non-formal);
- capital biologic (abilități fizice ale indivizilor, descrise frecvent, prin starea de sănătate).

Capitalul uman s-a dezvoltat ca și concept, în economie, unde este înțeles, mai ales, ca „estimare a abilității unei persoane de a produce venituri prin muncă” [2].

Studiind relațiile dintre capitalul uman și veniturile din muncă, mai exact variația veniturilor, în funcție de gradul de educație al indivizilor, Gary Becker a emis teoria conform căreia veniturile indivizilor cresc substanțial, în funcție de gradul de educație al acestora [1].

Bineînțeles că această teorie poate fi contrazisă de multe exemple ale unor oameni (în special din mediul de afaceri) care, deși nu au absolvit decât liceul sau nici atât, au avut un succes foarte mare și

au adunat o avere imensă. În același timp, există numeroase exemple de indivizi care deși și-au dat doctoratul, câștigă puțin din punct de vedere financiar. Totuși, dincolo de astfel de excepții, rămâne un adevăr de necontestat acela conform căruia cu cât educația unei persoane este mai înaltă și de mai bună calitate, cu atât șansele și perspectivele sale de succes economic sunt mai mari.

Analizele asupra capitalului uman au condus la concluzia că educația reprezintă esența capitalului uman, importanța ei fiind superioară componentelor asociate stării de sănătate.

Capitalul educațional se referă la două aspecte distincte [10]:

- pe de o parte, sunt cunoștințele și abilitățile dobândite în urma participării la sistemele educaționale formale, atestate prin diplome;
- pe de altă parte, sunt celelalte cunoștințe și abilități dobândite în cursul vieții, prin eforturi proprii, sau prin contacte cu experți în diverse domenii, finalizate cu câștiguri de cunoaștere, în urma asimilării informațiilor primite prin interacțiunea cu aceștia.

În ceea ce privește capitalul educațional atestat prin diplome, problema măsurării/evaluării la nivel individual este relativ simplă, chiar dacă metodele utilizate comportă anumite comentarii. În schimb,

educația nonformală produce stocuri de capital educațional greu de estimat [6].

2. FORMAREA CAPITALULUI UMAN: UN PROCES CU MULTIPLE FAȚETE

Faptul că educația este strâns legată de șansele de reușită ale indivizilor pe piața muncii nu este doar o observație teoretică, ci poate avea consecințe practice importante pentru creșterea economică. Este posibil ca anumite politici guvernamentale (de exemplu, cea fiscală), să descurajeze indivizii să urmeze o educație mai înaltă, ceea ce reduce capacitatea productivă a forței de muncă naționale. În general, educația crește câștigurile anticipate ale unei persoane pe durata vieții sale, fiind percepută ca un efort pe termen lung. Totuși, dacă impozitele și taxele sunt din ce în ce mai mari pe măsură ce veniturile cresc, politica fiscală îl descurajează pe individ să-și folosească timpul și resursele necesare obținerii unui nivel mai ridicat de educație. Impozitele mari pedepsesc succesul și descurajează indivizii să acționeze pentru a-l obține, indiferent dacă acțiunile necesare se constituie în muncă mai multă sau educație superioară. Altfel spus, dacă impozitul crește odată cu venitul, formarea capitalului uman este descurajată în același mod în care este descurajată munca, economisirea sau investiția în capitalul fizic [7].

Formarea capitalului uman poate fi descurajată și în alte moduri, mai puțin cunoscute sau înțelese. Un exemplu în acest sens îl reprezintă faptul că, în cadrul economiei actuale, majoritatea familiilor înțeleg importanța învățământului universitar [4]. În cazul în care efortul educațional se reduce, acest lucru va descuraja mai curând familiile cu venituri modeste, decât pe cele mai înstărite, deoarece familiile cu venituri mai mari au capacitatea de a suporta mai ușor costurile mai mari ale educației universitare, decât familiile cu venituri mai reduse.

La ora actuală, este evident că aproape fiecare ramură a economiei, respectiv fiecare ocupație au nevoie de o infuzie rapidă de noi tehnologii. Noile tehnologii se referă nu numai la procesarea informației și la Internet, ci se aplică și altor componente, cum ar fi, de exemplu, cele referitoare la design, ergonomie etc. [5].

3. ROMÂNIA ȘI INVESTIȚIA ÎN EDUCAȚIE

3.1. Prezent

Pe măsură ce economiile evoluează, cresc și cerințele lor și recompensele acordate pentru anumite

niveluri ale educației și ale unor abilități. Conform unui raport al UNESCO [8], în perioada 1994-2005, 60% din numărul total de locuri de muncă create în lume, necesitau un „nivel al abilităților destul de ridicat”.

Pentru a profita la maximum de extinderea și integrarea rapidă a tehnologiilor de vârf, sistemul educațional românesc trebuie să fie la înălțime, la fel ca și sistemul social sau cel guvernamental. Acesta trebuie să stimuleze îmbunătățirea educației și formarea profesională.

Realitatea este, însă, cu totul alta ...

În România, sute de mii de copii nu merg la școală cu regularitate. Potrivit studiilor, între 37% și 40% dintre elevii de 15 ani din România abia știu să citească, să scrie și să socotească [3].

Cei care prezintă cel mai ridicat risc de a avea cel mai scăzut acces la educație și rezultate școlare mai proaste sunt copiii din familiile foarte sărace, din comunitățile de etnie romă, din mediul rural și copiii cu dizabilități.

Nu reprezintă o surpriză faptul că România are cea mai scăzută rată a investiției în educație din Uniunea Europeană. Deși bugetul pentru educație a crescut, România cheltuie doar echivalentul a 4,1% din PIB în acest sector. De această investiție nu beneficiază toată lumea în mod egal: alocările bugetare au crescut la nivelul învățământului secundar și terțiar și au scăzut în cazul învățământului preșcolar și primar.

Prin urmare, populația înstărită beneficiază mult mai mult în urma cheltuielilor realizate în educație decât populația săracă [9].

De ce ar trebui ca România să investească mai multe fonduri în educație?

Potrivit studiilor internaționale, un an de școală în plus duce la creșterea veniturilor cu 8-9%. În general, cu cât ai mai multe studii, cu atât este mai mare venitul pe care îl obții. Datele arată că, în medie, un individ cu 8 clase sau mai puțin câștigă mai puțin decât un altul cu diplomă de bacalaureat; încă 4 ani de educație pot produce o creștere a câștigului mediu de până la 30%. Un individ licențiat câștigă mult mai mult, astfel că numai 4 ani de școală în plus pot aproape dubla venitul anticipat al unei persoane, în timp ce o persoană care și-a luat doctoratul câștigă în medie cu circa 17% mai mult. Nivelurile superioare de educație oferă indivizilor o mobilitate mai mare în ceea ce privește schimbarea profesiei și creșterea veniturilor. De exemplu, este mult mai ușor pentru o persoană cu un nivel superior al educației să se adapteze la schimbările de pe piața muncii învățând abilități noi sau aplicând cunoștințe mai vechi în situații noi [3].

Educația este importantă în orice perioadă: atât în perioadele stabile, deoarece un individ care se bucură de succes în mai multe domenii poate opta pentru activitățile cele mai cerute pe piață, cât și în perioadele de instabilitate, acest grad mai înalt de mobilitate în

privința locului de muncă permițând individului să se adapteze atunci când situația devine nefavorabilă.

O altă observație care trebuie făcută este legată de faptul că democrația oferă cetățenilor dreptul și capacitatea de a se ocupa de viața și educația lor de la un anumit nivel, fără intervenția statului. Pericolul apare atunci când indivizii își exercită în mod continuu aceste drepturi și capacități, ignorând evenimentele externe care le modelează viețile și, prin acestea, viitorul națiunii. A obține diplome cu relativă ușurință într-o perioadă de tranziție a economiei (așa cum este cazul României sau al altor țări din Europa de Est), nu va determina efectele așteptate la nivel macroeconomic, sau în planul real, practic al comportamentului firmelor sau instituțiilor.

Pe de altă parte, menținerea la un nivel scăzut a investiției în educație, va conduce la pierderi între 12 și 17 miliarde de euro în perioada 2015-2025. Cu alte cuvinte: dacă România ar crește treptat investiția în educație, de la 4,1% la 6% din PIB, s-ar înregistra o creștere economică mai mare, de la 2% la 2,7-2,95%. Aceasta ar aduce un câștig de 12-17 miliarde de euro în următorii zece ani [9].

3.2. VIITOR

Atingerea obiectivului „investiții în capitalul uman” reprezintă o urgență pentru România. În acest scop, trebuie parcurse mai multe etape, nu doar conceptuale, ci și de mentalitate.

Prima etapă constă în înțelegerea faptului că, fără un progres rapid și profund în sistemul educațional, nu vom putea avea nici creștere economică, nici creștere a nivelului de trai, oricât de multe fonduri ne-ar alocă Uniunea Europeană sau orice altă instituție financiară internațională.

A doua etapă este aceea a schimbării mentalității manageriale la nivelul Ministerului Educației, în sensul reorganizării și reformării reale a întregului sistem educațional. În această direcție, se constată preocupări care au în vedere dezvoltarea sistemului de educație și formare profesională în jurul a 4 dimensiuni cheie [11]:

- *relevanță* – sunt avute în vedere elementele care asigură o mai bună adaptare a competențelor la cerințele pieței muncii actuale și viitoare.

- *acces și participare* – sunt avute în vedere elementele care asigură facilitarea accesului la educație și formare profesională, cu accent special pentru grupurile vulnerabile și creșterea participării la programe de educație și formare profesională urmare a unui proces de orientare și consiliere adecvat nevoilor individuale.

- *calitate* – sunt avute în vedere elementele care asigură dezvoltarea unei culturi a calității în guvernarea sistemului de educație și formare profesională la

nivelul tuturor funcțiilor: definirea calificărilor și curriculumului, organizarea procesului de învățare, evaluarea și certificarea competențelor, formarea cadrelor didactice.

- *inovare și cooperare* – sunt avute în vedere elementele care capitalizează potențialul de inovare și creativitate și stimularea cooperării, cu accent pe aspectele care vizează mobilitatea în cadrul procesului de formare și mobilitatea forței de muncă.

A treia etapă este schimbarea mentalității sociale, cetățenii țării, oamenii de afaceri, părinții, copiii, trebuind să înțeleagă faptul că investiția în educație este cel mai important obiectiv pentru viitor. Și în această direcție se constată pași importanți: comunitatea se implică activ în procesul de formare a capitalului uman prin acțiuni menite să optimizeze echilibrul între cererea și oferta educațională. În acest context, un rol important revine parteneriatului dintre școală și agenții economici, parteneriat care poate avea un impact semnificativ, din perspectiva dezvoltării personale a elevilor și a inserției socio-profesionale a viitorilor absolvenți [12].

Pornind de la beneficiile pe care parteneriatul cu agenții economici poate să le aducă școlii și elevilor săi, este necesar ca managerii unităților de învățământ să aplice anumite strategii care să valorifice prevederile legislative, să stabilească prioritățile școlii, să atragă și să sensibilizeze agenții economici, să organizeze acțiuni preliminare de pregătire a parteneriatului etc.

Elaborarea și aplicarea acestor strategii presupune pregătirea prealabilă a resurselor umane ale școlii pentru dialog, intercunoaștere și colaborare cu partenerii sociali ai școlii.

În cazul parteneriatului dintre școală și agenții economici trebuie reținută precizarea că implicarea comunității largi (părinți, elevi, patronate, sindicate, autorități publice locale, sectorul non-profit, asociații profesionale) în mecanismele decizionale și de consultare este o formă de manifestare a democratizării sistemului educațional. Implicarea cât mai multor factori aduce inovația și diversificarea ofertei educaționale și responsabilizarea celor implicați.

În ceea ce privește parteneriatul școală – agenți economici acesta are efecte pe termen lung, în funcție de forma pe care o îmbracă, astfel [12]:

- integrarea socială prin diferențiere a absolvenților, în funcție de competențe și opțiuni;

- mai bună corelare între oferta și cererea pe piața muncii (corelarea rețelei școlare: structurată pe filiere, profiluri, specializări și calificări profesionale în funcție de nevoile educaționale locale și naționale);

- transmiterea unor valori, precum responsabilitatea, respectul pentru muncă și valorile produse de către aceasta etc.

Concret, școala și agenții economici colaborează prin:

- realizarea, în parteneriat, a unor planuri de dezvoltare a resurselor umane;

SOLUȚII PENTRU UN ORAȘ INTELIGENT

- asigurarea de spații și dotări necesare efectuării practicii în cadrul unităților economice, acest lucru ducând la formarea deprinderilor profesionale ale elevilor;

- angajarea absolvenților: există agenți economici care, selectează absolvenți în vederea angajării, unii chiar acordând burse elevilor cu rezultate bune, condiționând acordarea bursei de angajarea la agentul economic, respectiv organizarea de stagii de învățare, de întâlniri cu persoane din structura de management a companiilor, modele de succes profesional;

- organizarea și desfășurarea de programe de formare continuă pentru angajați în școli sau pentru cadre didactice în unități economice;

- organizarea unor târguri ale firmelor de exercițiu, târguri de locuri de muncă pentru absolvenți;

- furnizarea unor servicii de informare, orientare și consiliere pentru cariera elevilor.

Așadar;

- parteneriatul se dezvoltă pe componentele comunității care au interes pentru copiii/elevi;

- dacă parteneriatul școală – agenți comunitari există atunci, produce efecte benefice pentru ambele părți;

- cu cât școala are responsabilități mai mari în ceea ce privește propriul management cu atât dezvoltarea parteneriatului este mai posibilă;

- parteneriatul instituțional între școală și agenții comunității este mai prezent în mediul urban decât în mediul rural;

- dacă școala are acces la mai multe resurse ale comunității (umane, materiale, informaționale, tehnologice) atunci, formele de manifestare ale parteneriatului școală – comunitate sunt mai diversificate și mai centrate pe nevoile comunității.

4. CONCLUZII

Formarea capitalului uman reprezintă o responsabilitate globală a tuturor indivizilor și guvernelor. Fără o psihologie colectivă care să conducă la un curent de profunzime pe direcția menționată, integrarea cu succes (pentru economie) și satisfacție (pentru individ) a forței de muncă pe piața națională și europeană, va fi greu de realizat.

Orice definiție a orașului inteligent face referire la atributele capitalului uman. Un oraș inteligent este creat de oameni, pentru oameni, pentru a le asigura un standard de viață ridicat. Din această perspectivă, devine clar că un oraș inteligent presupune existența unui ansamblu de competențe ale locuitorilor acestuia, obținute printr-un efort social de instruire în concordanță cu infrastructura inteligentă a orașului.

Respectarea principiului „cu cât investești mai mult în capitalul uman, cu atât acesta promite performanțe economice mai bune” reprezintă o garanție a faptului că educația de calitate produce efecte la nivel economic, în beneficiul atât la individului, cât și al societății, în ansamblu.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Becker, G. S., *Capitalul Uman. O analiză teoretică și empirică cu referire specială la educație*, București, Editura All, 1995.
- [2] Di Bartolo, A., *Modern Human Capital Analysis: Estimation of US, Canada and Italy Earning Functions*. LIS, Working Paper 212, 1999, Luxemburg.
- [3] Institutul de Științe ale Educației, *Copiii care nu merg la școală*. UNICEF, 2012, București, România.
- [4] Lazăr, L., *Evaluarea capitalului uman – Strategii de ocupare a forței de muncă*. Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2005.
- [5] Mursa, G., Ignat, I. (coordonatori), *Capital uman și competitivitate*. Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009.
- [6] Peț, S., *Evaluarea capitalului uman. Coordonate strategice ale evoluției pieței muncii în România*. București, Editura Miniprint, 1997).
- [7] Suciu, M. C., *Investiția în educație*. Editura Economică, București, 2005
- [8] UNESCO Institute for Statistics, *Global Education Digest 2005: Comparing Education Statistics across the World*, Montreal, Canada.
- [9] Varly, P., ș.a., *Costul investiției insuficiente în educație în România: raport final pentru UNICEF*. Buzău, Editura ALPFA MDN, 2015
- [10] Voicu, B., *Capitalul uman: componente, niveluri, structuri. România în context european*. Revista Calitatea vieții, XV, nr. 1-2, 2004, București, România.
- [11] * * * *Strategia Educației și formării profesionale din România pentru perioada 2016-2020*. Disponibil la adresa www.edu.ro
- [12] * * * *Bune practici în formarea parteneriatelor școlare și implicare comunitară în învățământul preuniversitar*. Disponibil la adresa www.didactino.ro

Despre autoare

Ing. **Doinița BĂLĂȘOIU**

Colegiul „Ștefan Odobleja” Craiova

Absolventă a Facultății de Electrotehnică din Craiova – secția Electromecanică. Ca inginer de producție la I.A. ARO-Câmpulung Muscel și I.U.G. SA Craiova (POPECI SA), a obținut mai multe brevete de inovator. A absolvit cursuri postuniversitare de mecatronică și tehnologii asistate de calculator, precum și un masterat în domeniul compatibilității electromagnetice. În prezent, este profesoară în învățământul preuniversitar și face parte din corpul național de experți în management educațional; este autoare de manuale, softuri și auxiliare didactice pentru liceul tehnologic.